

УЖИЧКА „БОРБА“ О НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОЈ БОРБИ У ВАЉЕВСКОМ КРАЈУ

Почетком јуна 1941. године ЦК КПЈ донео је одлуку да поново покрене „Борбу“ орган КПЈ као илегални лист у окупираним Београду. („Борба“ је покренута 15. фебруара 1922. године у Загребу и излазила с прекидима до 13. јануара 1929. године кад је полиција забранила њено излажење). Успешан развој устанка омогућио је да „Борба“ излази на слободној територији у Ужицу, као легални лист.¹

Задатке „Борбе“ формулисао је њен први сарадник Јосип Броз Тито у уводном чланку „Зашто излази Борба“. „У овој херојској борби коју данас воде наши народи „Борба“ треба да буде она спона која ће повезати све народне снаге у један јединствени народноослободилачки фронт. „Борба“ треба да буде организатор свих народних снага за постигнуће једног великог циља — немилосрдне борбе против окупатора и његовог протјеривања из наше напаћене отаџбине, за постигнуће пуне слободе наших народа у својој ослобођеној отаџбини.“

„Борба“ је са успехом раскривавала непријатељске лажи, народне издајнике, тумачила перспективу борбе и победе и значај стварања нове револуционарне власти. Због таквог садржаја „Борба“ је била прихваћена осим радничке класе и од свих родољуба.

У Ужицу је од 19. X до 27. XI изишло 19 нумеричких, односно 18 бројева (8 и 9 су били двоброј). У заглављу листа писао је Београд.

„Борба“ је излазила три пута недељно са тиражом од 10.000 примерака по сваком броју. „Борба“ је била централни лист народноослободилачке борбе па је њом непосредно руководио Политбиро ЦК КПЈ. Главни уредник је био Едвард Кардељ.

Овај лист читао се широм Југославије, а поједине бројеве у целини су прештамповали партизански листови. И у ваљевском крају „Борба“ је растурана и читана у великом броју.

У овом прилогу доносимо чланке вести и др., објављене у ужичкој „Борби“, који у целини описују развој народноослободилачке борбе на просторима на којима су деловали Ваљев-

¹ Овај прилог је припремљен према Историјском архиву КПЈ, Т. II, књ. I, „Борба“ 1941, Београд, 1949.

ски НОП одред и тамнавски партизани. У фусноти наводимо оне чланке у којима се поред осталог наводе догађаји и људи из овог краја.²

НОВИ ПОРАЗ НЕМАЦА КОД ВАЉЕВА

Немци су у неколико махова и већим снагама покушали да се из Ваљева пробију путем Ваљево — Косјерић — Ужице, и сваки пут су били одбијени. Јуче, 30-ог октобра, покушали су да с лева заобиђу партизански фронт и пробију се странпутицама, али су жестоко сачекани и одбачени у Ваљево, уз велике губитке. Уништен је један средњи и један лакши тенк и 300 немачких војника.

Борба, Београд, 1. XI 1941, VI, 7.

БОЈ НА ЗАВЛАЦИ

Ову је песму певао у рову партизан Срећковић из Раћевске чете Ваљевског одреда.

То је било месеца октобра
На Завлаци водила се борба.
Из Драгинца још пре бела дана
Крете Шваба против партизана.
С тенковима и са пешадијом
Да бој бије са храбром Србијом.
Партизани знали су превару,
Па су Шваби спремили попару.
Посели су сва околна брда
Да им Шваба никуд не изврда.
Брезовице с оне стране моста
Посео је с трећим водом Коста.

² Са фронта народноослободилачке борбе [„Борба“ (даље Б), 19. X 1941, VI, 1]; Нови порази окупатора и њихових помагача (Б. 21. X 1941, VI, 2); Нови успеси партизана (Б. 25. X 1941, VI, 3); Питање соли (Б. 25. X 1941, VI, 4); Наша слобода се сваким даном све више шири и обезбеђује (Б. 28. X, VI, 5); „Борба“ на фронту (Б. 7. XI 1941, VI, 8 и 9); Саопштење Врховног штаба народноослободилачких партизанских одреда (Б. 7. XI, 1941, VI, 8 и 9); Велики празник (Б. 8. XI 1941, VI, 10); Још једна издаја (Б. 8. XI 1941, VI, 10); Поручник Мартиновић о Дражи Михаиловићу и о потреби јединства српског народа (Б. 8. XI, 1941, VI, 10); Како се сломио мучки напад на Ужице (Б. 8. XI 1941, VI, 10); Недић потврђује да је Дража Михаиловић примао паре од Немаца (Б. 12. XI 1941., VI, 12); Ужице је достојно испратило жртве из Косјерића (Б. 20. XI 1941, VI, 16); Записник о увиђају у Косјерићу (Б. 20. XI, 1941, VI, 16); Из борбе у борбу до победе (Б. 22. XI 1941, VI, 17); Поводом још једног споразума (Б. 22. XI 1941, VI, 17); Велики пораз Недићеваца на Руднику (Б. 27. XI 1941, VI, 19); Тридесет и три друга и другарице свирено убијени крај Брајића (Б. 27. XI 1941, VI, 19).

Ту су прешли у два у три скока,
Да би Швабу ударили с бока.
С ове стране други је вод био,
На стени се добро утврдио.
Ту су храбри партизани наши,
И са њима Диншин бомбашни.
Партизански бомбашни се крију,
Ту где чавке своја гнезда вију.
Водник овог утврђеног вода,
Беше јунак рађевскога рода.
Од њега је многи Швабо страдао,
То је био храбри војник Радо.
Јест тако ми очи њега вида,
Ја сам видео како Швабе скида.
И командир једанесте чете,
Беше жељан борбе и освете.
Узе пушку па с некога зида,
Поче Швабе по њиви да скида.
Он је дао полета и воље,
Да партизан сваки циља боље.
С ове стране до самога моста,
Први вод је реко Шваби „ДОСТА“.
Јер кроз цев лаког митраљеза,
Осморицу с црном земљом свеза,
То је Жића жељан швапске крви,
Он је ватру отворио први.
Под командом свог водника уче
Умели су сву ватру да сруче.
Да оборе од колоне чело,
И да Швабу нагнају у село.
Док је Жића с митраљезом груво,
Најмањи је партизан га чуво.
Што је Жића косио све јаче,
Од радости скакало је „Паче“.
Служио је као брза веза,
С левог крила па до митраљеза.
И још једног храброга човека,
То је био наш десетар Нека.
Он је тучо иза једног граба,
Оборио неколико Шваба.
Ал умало и он није пао,
Јер је Шваби ишао баш право.
Ту заклоњен иза једног цера,
Пуцао је из свог револвера.
И под ватром браће партизана,
Он је спасо живот тога дана.
Партизански митраљези косе,
Бежи Шваба што га ноге носе,

Сваки бежи и мрвога вуче,
 док понеки у каналу чуче.
 Тад наиће једанест тенкова,
 И осуше ватру из топова.
 Под заштитом ватре из топова,
 Покупише остатак скотова.
 Тада Швабе натмурена чела,
 Сташе палит сва околна села.
 Старце, жене, децу, све побише,
 И куће им свима попалише.
 Разбијени као нека деца,
 Ударише на нашег Словенца.
 Наш Словенац, ала ли му вера,
 Осу ватру из „машингевера“.
 Из стојећег става са ћувика,
 Он обори десетак војника.
 Ту је један наш партизан пао,
 За слободу свој је живот дао.
 Он је био жртва овог боја,
 Пао смрћу славнога ХЕРОЈА.
 А за овог једног партизана,
 Падало је Шваба целог дана.
 Швапска крв се многа ту пролила
 Око кућа, пута, преко њива.
 Партизани увек ведра чела,
 Бију Швабу да не пали села.
 Напред браћо да се Шваба шљепа,
 Да та пашчад остану без репа.
 Нека знају САВЕЗНИЦИ РУСИ,
 Да су Немци у Србији куси.
 Нека чују сва словенска браћа,
 Како Шваба своје грехе плаћа.
 Само напред сложно за слободу!
 Смрт фашизму — Слобода народу!

Борба, Београд, 7. XI 1941, VI,8 и 9.

СЛОМЉЕН ПОКУШАЈ НЕМАЦА ДА ПРОДРУ ИЗ ВАЉЕВА ПРЕМА УЖИЦУ

Положај, 12 новембра

Немци су из Ваљева покушали да у три правца надру ка Ужицу, желећи да искористе издајство Драже Михаиловића, који је дигао своје трупе са фронта. Партизани су, међутим разбили Немце у сва три правца и приморали их да се врате у Ваљево.

Борба, Београд, 13. XI 1941, VI, 13.

КАЧЕР

На збору у Качеру било је присутно око стотину сељака. Сељаци кажу да су им „четници“ стављали револвере под гушу и гонили их да се боре на страни „четничких“ вођа. Сада они виде какви су то људи и да то нису прави Срби него издајници српског народа.

Сељанке из Качера организоване су прело на коме се преде вуна за партизане. Прикупљају такође прилоге. Доносе млеко, кромпир, јаја, вуну, чарапе итд. за борце на фронту.

Борба, Београд, 15. XI 1941, VI, 14.

СТО ОСАМДЕСЕТ ЧЕТНИКА НЕЋЕ РАТ ИЗМЕЂУ БРАЋЕ

Положај, 16. новембра

Највећи део четника у одредима Драже Михаиловића одбио је да се бори против партизана. Већина њих је при првом метку напустила бојно поље. То су све заведени сељаци, које су равногорци покушали да наведу на братоубилачки рат.

Тако је на сеткору Лелића око 100 људи из одреда Рачића дошло с оруђем у Трећи посавски батаљон и предало пушке:

— Ми нећемо братоубилачки рат. Ми смо с партизанима на положају делили и последње парче хлеба, а сада нећемо борбу с њима.

Исто тако на сектору Четвртога батаљона Посавског одреда предало се око 80 четника. И они неће да се боре против своје браће.

Командант овог одреда, потпуковник Мирослав Ј. Дабић, такође је одбио да отпочне братоубилачки рат. Он је изјавио:

„Ја нисам добио наређење да нападнем на партизане“ (јер му курир није стигао с наређењем које је носио), „а пошто сам га сада прочитао, изјављујем да је издајничко. Нећу да ометам велику борбу за слободу Србије“.

Потпуковник Дабић и његови људи отишли су својим кућама.

Борба, Београд, 18. IX 1941, VI, 15.

ВЕЛИКИ ПОРАЗ НЕМАЦА КОД ВАЉЕВА

Положај, 19. новембра

Јакe немачке снаге коњице и пешадије покушале су испад из Ваљева у правцу Ужица. Непријатељ је кренуо друмом преко Варде. Партизанске снаге су енергично одговориле на напад непријатеља. Борба се водила у току јучерашњег дана. Пар-

тизани су имали унапред припремљене положаје, одлично заклоњене, па су Немцима нанели велике губитке. Рачуна се да је непријатељ имао око 250 мртвих и рањених.

Борба, Београд, 20. XI 1941, VI, 16.

НАРОД СРЕЗА РАБЕВСКОГ ПРОТИВ БРАТОУБИЛАЧКОГ РАТА

Крупнањ, 17. новембра

НОО (Народноослободилачки одбор) у Крупњу одржао је састанак са свим сеоским НОО из Среза рабевског. Из извештаја се види да у овом срезу постоји 336 породица које немају нимало хране. НОО је поделио прву помоћ од 16800 динара. Међу породицама које су добиле помоћ налази их се неколико којима је непријатељ попалио куће. Исто тако приликом упада непријатеља у Крупнањ велики део становништва остао је без ичеге. Тридесет породица добило је помоћ од 200 до 400 динара.

На крају је претресена општа ситуација и донета је резолуција у којој се каже:

„Ми селски одборници Среза рабевског, сматрамо да је издајник српског народа сваки онај који дигне руку против поштенних четника и партизана, који се боре против окупатора и његових слугу.

Ми смо послали наше синове и браћу у борбу против окупатора за национално ослобођење, а не у братоубилачко клање. Ако који од старешина, команданата, командира и других буде покушао да поведе нашу децу и браћу у међусобно клање, ови имају право и треба одмах да их напусте.

Ми захтевамо од штаба Ваљевског партизанског одреда и попа Владе Зечевића и поручника Мартиновића да се међу собом братски слажу и наставе борбу против окупатора и свих оних који му служе.

Ми смо уверени да се само на тај начин може спречити братоубилачки рат у Срезу рабевском.”

Борба, Београд, 20. XI 1941, VI, 16.

БРАТОУБИЦЕ РАВНОГОРЦИ ПРЕДАЈУ ПАРТИЗАНА НЕМАЧКИМ ВЛАСТИМА

Милорад Пешић, партизан Седме чете, Трећег батаљона, Првог шумадијског одреда, био је заробљен у Милановцу. Равногорци су га предали Немцима у Ваљеву заједно са 350 другова. Пешић је успео да побегне. Доносимо његов исказ:

„Пре десет дана у Милановцу, у суботу у 12 часова, заробили су нас и разоружали четници. Ми смо били опкољени у болници. Четници су тражили нашу предају, у противном пре-

тили су да ће запалити болницу. У почетку, на наше повике: „Доле окупатори!“, одговорили су исто: „Доле окупатори!“ Затим су позвали нашег команданта на преговоре. Командант батаљона учитељ Вукотић отишао је на преговоре и после извесног времена вратио се са условима: или ћемо бити сви запаљени заједно са болницом или морамо положити оружје, а затим ћемо бити сви пуштени. Само ако неко изјави жељу да остане међу четницима — остаће. Задржаће уз то, док испитају, команданте, командире, војнике, политичке комесаре и заменике. Свима јамче живот и пуну безбедност. На гласању поводом тих услова незнатна већина изјаснила се за предају.

Четника је било око 300—400, а нас око 150 другова. Мали број неких сељака из околине пустили су одмах, а све остале одвели у Таково. Спроводили су нас десетак четника, отприлике на сваких десет један спроводник.

Из Такова смо одведени у Брајиће где смо преноћили. Ту нас је стигло око 70 и придружило нам се још око 30. Ту су нам све одузели: и новац и обућу и одело. Остали смо само у доњем рубљу, а ретко ко да је имао још коју прњу на себи. Малтретирали су нас, нарочито другарице, а неке су и ударали.

Из Брајића су нас одвели на Равну Гору. Пред полазак на Равну Гору неки мајор, онизак, црн, бркат, дочекао нас је речима: „А, ту ли сте, мајку вам вашу! Ви сте криви што Немци убијају: кад сте мировали, нас Немци нису тукли. Ви чекате од Стаљина спас — мајку ли вам вашу и вашем Стаљину!“

На Равној Гори нам се придружило још око 150—200 људи, другова заробљеника. Међу њима било је и неколико другарица. Ту смо у Рибици преноћили. Ујутро нас 300—400 спроведено је у Мионицу. У Мионици смо стајали неколико сати, па нам је речено да ћемо у Маркову Цркву где је за нас спремљен логор. Међутим, прошли су Маркову Цркву, а нису нас зауставили већ су нас водили даље.

Том приликом неки војвода четнички, мислим да се зове Каменица, одржао је говор у коме је између осталог рекао:

„Комунистичке вође погазили су споразум. Њиховом кривицом дошло је до братоубилачког рата. Немци су према нама Србима били добри, а комунисти су криви што је дошло до крви и жртвама. Нема се шта очекивати од Русије и Стаљина (при том псује мајку Стаљину). Ја вам дајем реч и гарантујем својом четничком чашћу да неће нико од вас бити предат Немцима.“

Међутим, непосредно иза тога у месту званом Словац, сачекали су нас Немци и немачки камјони. Сви смо били потрпанн у камјоне и спроведени у Ваљево.

У Ваљево су нас сместили у неку велику зграду, изгледа неки стари млин или магацин. Исте вечери издвојили су команданте батаљона и другарице. Њих су саслушали, другарице одвели исте вечери, а команданта сутра изјутра. Не знамо ништа више о њима. Саслушали су нас тридесетину. При привођењу на

саслушање морали смо проћи кроз нека одељења где су с једне и друге стране стајали Немци, њотићевци, недићевци и четници, ударали су нас кундацима и дршкама револвера. Саслушали су нас Немци. Углавном су узимали генералије, питали ко је наш политички комесар, када смо ступили у одред и после свршеног таквог саслушања испред имена ударили крст питајући нас шта то значи, истодобно одговарајући да то значи смрт. На саслушању су нас песничили и ударали чизмама у стомак и где су стигли. Док смо били у затвору једном нас је посетио и онај војвода завин Каменица и рекао: „Како сте, не бојте се, и ја сам са вама.”

Ја сам успео са једним другом једне вечери, кад ту није било стражара, да се попнем на таван, затим завучем на кров и одозго да се спустим низ олук. Побегло сам преко неких башта, а преко једнога пута поред караула и стражара, и провукао се кроз жице којима је опасан читав град. Први пут сам наишао на другове у селу Лесковници. Ту сам већ дао свој први исказ.”

Борба, Београд, 20. XI, 1941, VI, 16.

ДВЕ ВЕЛИКЕ ПОБЕДЕ КОД УБА И КОЦЕЉЕВА

Посавски одред је после низа великих победа над Немцима и недићевцима забележио још два значајна успеха.

Прва битка се водила изнад самог Уба. Ту је наишао један одред од хиљаду Немаца. Посавски одред је дан раније најурнио један недићевски одред од 300 људи. Немци су прво на пресвару убили друга Душана Даниловића, политичког комесара батаљона, познатог синдикалног функционера из Новог Сада. Наши су одмах кренули у напад. Командовао је сељак — наредник Живота Илић, који се храбро борио све док није рањен. Ми смо нападали с четири чете. Битка се водила цео дан, а одлучена је пред мрак жестоким нашим јуришом. Немци су се разбежали. Неки су се скривали по јендацима и стављали шлемове на главу. Према тачно провереним подацима кроз Уб је провезено 93 немачка леша. Пећанчеви и Недићевци људи су имали око 30 мртвих. Непријатељ није имао ни тенкове, ни артиљерију. Ми смо изгубили три друга, а четворница су рањена.

Жестока се борба водила на фронту између Коцељева и Каменице, који је био дуг скоро 15 километара. Две хиљаде Немаца кренуло је у намери да нас униште. Били су без тенкова с нешто мало артиљерије. Стално смо се тукли у повлачењу. Држимо положај, отварамо ватру, па се после хитро пребацијемо на други положај. Веза између појединих наших јединица сјајно је функционисала. Терен је био идеалан за ову нашу тактику. Пуштали смо Немце да прилазе на 30—40 метара, а затим отварали убитачну ватру. У овим борбама немамо тачне подат-

ке о губицима непријатеља, али се они рачунају преко сто мртвих. Нама је погинуло седам другова.

Ова се битка водила на дан 7 новембра. Сви другови су се трудили да баш тога великог дана покажемо нашу снагу. У томе смо занста успели.

Непријатељска авијација после овог пораза на све могуће начине покушавала је да нас пронађе. Успела је да нас извиди у Пецкој. Отпочело је тешко бомбардовање. Затим је настало митраљирање. Ту смо изгубили једанаест другова, а шеснаест је рањено.

Борба, Београд, 22. XI, 1941, VI, 17.

КОЛУБАРСКИ БОМБАШИ НА ПОСЛУ

Положај, новембра

Ноћ је. Друг командант улази у собу бомбаша.

— Другови, покрет!

Сви смо на свом месту. Добијамо по три бомбе.

— Извршити напад на млини. У млину се налазе жандарми и Немци. Напад мора успети! Гласи наређење.

Идемо кроз тамну и хладну ноћ. Киша пада. Згодна ноћ за извршење напада. Поноћ је. У Ваљеву је све мирно, само се чује топот коњских копита. Немачка патрола у јачини од девет војника улази у двориште млина. Не вреди губити време. Морамо прећи преко воде. Река је нашола, али то за бомбаша није препрека. Командир наређује пребацивање по један. Налазимо се пред млином на сто метара. Види се један стражар, мало даље други. Друг командир пита:

— Ко ће да се привуче и да побије стражаре?

Јављају се сви. Командир наређује другу В. да узме још два друга и да постави заседу на мостићу код млина. Остали нападају. Чује се крклање, затим два револверска пуцња. Први стражар је заклан а други је убијен из пиштоља. Наједаред нас обасипа митраљеска ватра немачких тешких митраљеза. Примамо борбу са десет пушака и једним немачким митраљезом. После извесног времена све се утиша. Мисле да смо се повукли. Жандарми излазе у двориште. Команда је пала: „Нико да не отвара ватру пре друга са митраљезом. „Чује се митраљета и одмах затим прасак пушака и детонације бомби. Другови вичу: „Руке увис! Предајте се!“ — Жандарми падају и беже. Сад смо ми господари ситуације. Друг С. прилази прозору, баца бомбу, настаје тишина, жандарма нема више.

Командир наређује повлачење. Прелазимо натраг преко реке. Командир предлаже да се изврши напад на гвоздени мост на Градцу. Сви пристају. Иако мокри од кише и прелажења преко реке, идемо весело напред. Већ смо близу моста. Немци су

прешли на нашу територију. Њих мора нестати, — пева митраљета. Немци падају. Још три њихове жртве. То им је казна. Други стражари беже у паничном страху. Са њихове стране није се чула ниједна пушка.

Враћамо се у штаб батаљона с песмом.
Борба, Београд, 25. XI 1941, VI, 18.

ИЗЈАВА ПОПА ЗЕЧЕВИЋА НАРОД СРПСКИ ТРАЖИ ЈЕДИНСТВО

Познати народни борац поп Влада Зечевић, јунак с Крупања, Ваљева и Зворника, рекао нам је следеће у разговору о нашој Народноослободилачкој борби и условима за њен успешан свршетак — ослобођење Србије од Хитлера и његових слугу:

— Још првих дана после наше бежаније од 6. априла почео сам да скупљам оружје и на томе су ме послу Немци ухватили. Три пута сам дневно саслушаван у хапсу с револвером на челу. Питали су ме какве везе имам с патријархом, какве везе имам с енглеским посланством. Лежао сам у мемљивом подруму, војници су ме њихови кињили. Из затвора сам једва изашао почетком јуна. А првих дана јула партизани из Ваљева већ су били на једном делу моје парохије. Као Србин, као син ове земље који сматра да ми нисмо изгубили борбу 6. априла, жељан освете над Немцима, као човек који не може одобрити да за једну немачку пијану главу стрељају сто трезвених и бираних српских, увидео сам да је та акција партизана оправдана, па сам отпочео да припремам моје борце — четнике да у једном тренутку ступе у борбу.

Своје снаге прикупио сам потпуно крајем августа. Тако смо у заједници са четницима из Јадра, код манастира Трноше положили заклетву. Било нас је хиљаду наоружаних људи. Тада је донета одлука да истовремено нападнемо Крупањ, Лозницу, Зајачу и Столице. Партизани из Ваљева напали су 31 августа рудник антимоана Столице, јадарски четници су заузели 1. септембра Лозницу, а 2 септембра нападнут је Крупањ који смо на јурниш заузели 4 септембра после крваве борбе.

Још 31 августа на историјском Мачковом Камену састали смо се поруч . . . цима партизана. Ту смо дали реч да ћемо држати јединство српског народа у борби против Хитлера и његових слугу. То јединство се одржало и до данашњег дана. То јединство дало нам је највећи број бораца у читавој Србији баш из Среза рађевског, како за четнике тако и за партизана. Ниједан срез није дао више бораца и жртава од Среза рађевског. То јединство је народ тако лепо примио да је све од себе давао за слободу — како у броју бораца, тако и у погледу исхране. То јединство није могла да поколеба ни ова братоубилачка борба — поред свих настојања немачких плаћеника да дође

и код нас до братоубиства. Ниједна пушка није испалена на брата, јер то народ није хтео, па то борци нису пристајали. То се пренело и на суседни срез, Јадарски срез, у коме је Дража најјаче стајао у читавој земљи. Ниједан борац, сељак, из тог среза није устао на брата, сем лозничке мангунарије „Црна легија”.

То јединство српског народа очелничило се приликом надирања немачке казнене експедиције у јачини од 20.000 људи с тенковима, топовима, коњницом и авионима. Ту смо ми и партизани тачно месец дана водили дугу јадарску битку, у којој је непријатељ имао преко 1000 мртвих. Непријатељ нас није могао уништити, па се зато окренуо на становништво. Извршио је нечувена дела. Зато ће га стићи оправдана казна. Ту је Хитлер показао своју душу. Кад није могао нас да уништи, враћао се и клао жене и децу. Јадар и Радевина ту су поднели тешке жртве. Те непојане жртве моле нас и преклињу да обуставимо братоубилачки рат и да се заједно сви сложимо окренемо против јединог непријатеља — Хитлера и његових плаћеника: недигеваца, љотијеваца и других.

Док смо ми заједно с браћом партизанима ишли из борбе у борбу, дотле су поједини четнички одреди, на пример из Љубовије, седели код кућа и повремено показивали своју силу према мирном становништву, и нашим куририма и појединцима. А у овој братоубилачкој борби баш ти људи и одреди, који нису ни пушке опалили на Немце, показали су се ретко борбени и свирепи. Тако, на пример, заробили су у Оровници заједничку болницу четника и партизана, па су особље одвукли у Љубовију где су их мрцварили, а сав болнички материјал опљачкали. А заробљену браћу партизане спровели су низ Дрину и предали у Лозници Немцима, доказујући тиме своју верност и оданост према окупатору. Сматрам да би човечије и српскије било да су те људе само побили него што су их предали Немцима. Покушао сам да спасем ову браћу Србе, али су и мени спремиле заседу у намери да ме предају Немцима. Ту је било око тридесет људи.

Одред у Љубовији имао је везу с Немцима, јер су партизани предати окупатору у селу Радаљу. Ту је дошло свега 25 Немаца, а прошли су поред 270 четника из Љубовије, који на њих нису ни метка опалили. Предају партизана извршили су сами четници из Љубовије. И они су заједно с Немцима кренули у Лозницу.

Најгора је издаја предаја саме Лознице. Без иједног метка, четници су предали град у нади да ће их Немци узети у службу.

питање је по чијем су наређењу ти људи из Љубовије до сада лежали докони, а последњих дана тако радо и брзо ступили у братоубилачки рат? Одговор налазим у овом: командант места Љубовије и поједини официри у томе делу послати су с Равне Горе од Драже Михаиловића и с њиме су одржавали сталну ве-

зу. Утицај Драже Михаиловића на наш одред није никакав, јер нити је он нас нити смо ми њега признавали.

На крају хоћу да изјавим да партизане сматрам за добре синове српског народа, за одличне борце, равне нама, а као свештеник подвући ћу то да су партизани и верни синови цркве, поштују веру и обреде, тако да у читавом моме срезу све цркве мирно и на време обављају богослужења. У данима затишја партизане редовно сретам на славама, где их наш народ братски и с љубављу дочекује и прима као госте. Примера ради наводим да је у Грачаници читава партизанска чета приликом венчања певала са свештеником „Исаије ликуј”. Тиме су партизани још једном показали да су синови српског народа, који поштују народне и верске обичаје.

Идући стопама старих народних свештеника и калуђера: Хаџи Бере, Трношког Мелентија, Стефана, проте Ивка из Лознице, проте Матеје Ненадовића и осталих знаних и незнаних, кренуо сам у ову свету ослободилачку борбу и остаћу на бранику, веран и одан народу српском коме је једина жарка жеља да се што пре ослободи од окупатора и његових слугу. Пред овом великом истином падају сви други ситни, малодушни и плаћени обзирни. У овој борби, заједно с нашом браћом партизанима, ми не перемо само част Србије, која је у априлу укаљана, већ истовремено постајемо и савезници најмоћнијих народа на свету и бораца против Хитлера и фашизма — Совјетске Русије, Енглеске и Америке. То је смисао наше борбе. Победа је наша!

Борба, Београд, 27. XI 1941, VI, 19.